

Kurdský nacionalismus

Tomáš Kaválek

2. 12. 2015

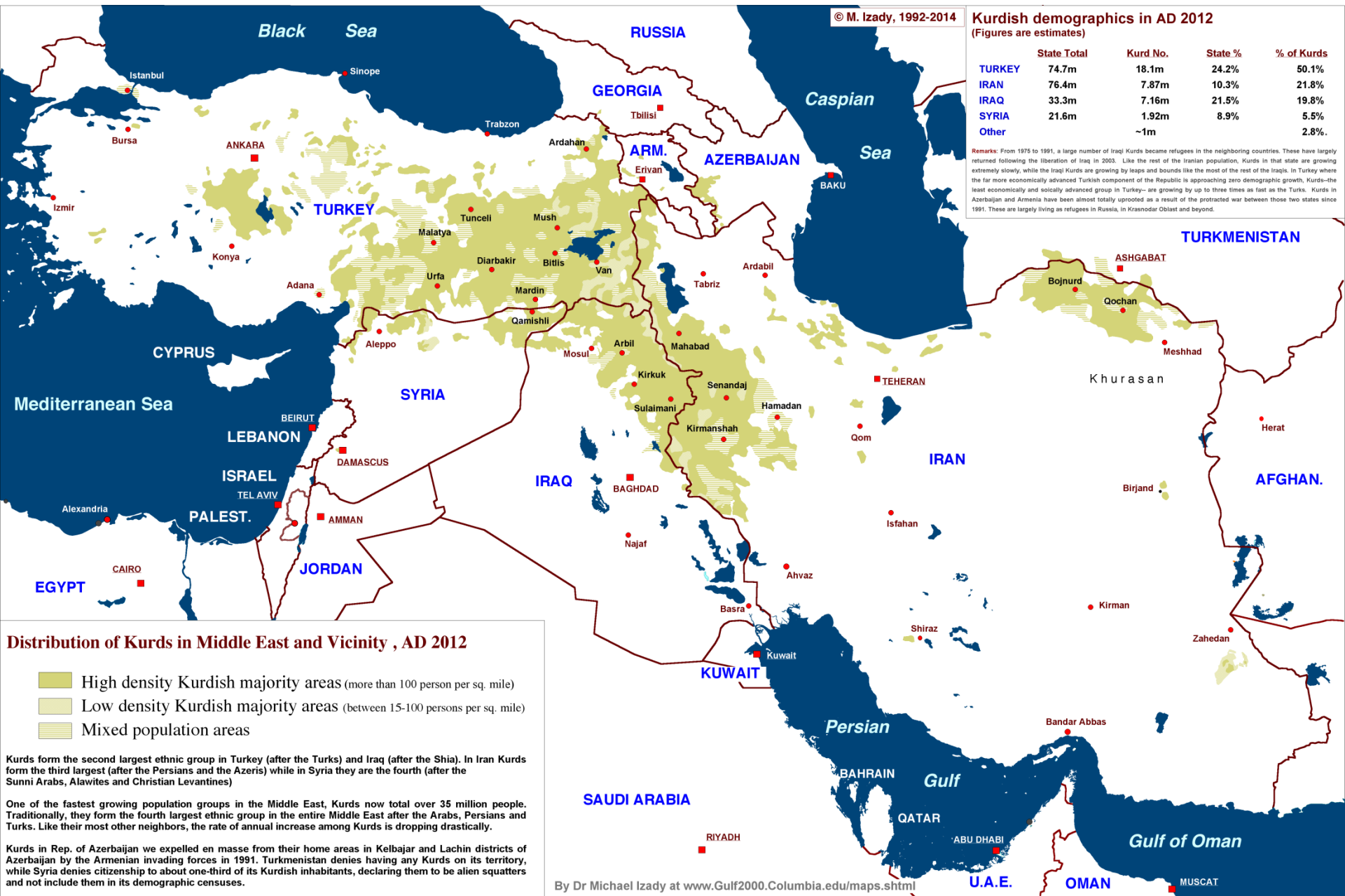
BSS 169 Etnické konflikty I

FSS MU

Obsah

- ▶ 1) Kdo jsou Kurdové?
- ▶ 2) Historický vývoj kurdského „nacionalismu“
- ▶ 3) Role Kurdské strany pracujících (PKK) při formování kurdského nacionalismu
- ▶ 4) Povstání PKK

© M. Izady, 1992-2014

Kurdish demographics in AD 2012
(Figures are estimates)

	State Total	Kurd No.	State %	% of Kurds
TURKEY	74.7m	18.1m	24.2%	50.1%
IRAN	76.4m	7.87m	10.3%	21.8%
IRAQ	33.3m	7.16m	21.5%	19.8%
SYRIA	21.6m	1.92m	8.9%	5.5%
Other		~1m		2.8%

Remarks: From 1975 to 1991, a large number of Iraqi Kurds became refugees in the neighboring countries. These have largely returned following the liberation of Iraq in 2003. Like the rest of the Iranian population, Kurds in that state are growing extremely slowly, while the Iraqi Kurds are growing by leaps and bounds like the most of the rest of the Iraqis. In Turkey where the far more economically advanced Turkish component of the Republic is approaching zero demographic growth, Kurds—the least economically and socially advanced group in Turkey—are growing by up to three times as fast as the Turks. Kurds in Azerbaijan and Armenia have been almost totally uprooted as a result of the protracted war between those two states since 1991. These are largely living as refugees in Russia, in Krainodar Oblast and beyond.

Distribution of Kurds in Middle East and Vicinity , AD 2012

- High density Kurdish majority areas (more than 100 person per sq. mile)
- Low density Kurdish majority areas (between 15-100 persons per sq. mile)
- Mixed population areas

Kurds form the second largest ethnic group in Turkey (after the Turks) and Iraq (after the Shia). In Iran Kurds form the third largest (after the Persians and the Azeris) while in Syria they are the fourth (after the Sunni Arabs, Alawites and Christian Levantines)

One of the fastest growing population groups in the Middle East, Kurds now total over 35 million people. Traditionally, they form the fourth largest ethnic group in the entire Middle East after the Arabs, Persians and Turks. Like their most other neighbors, the rate of annual increase among Kurds is dropping drastically.

Kurds in Rep. of Azerbaijan were expelled en masse from their home areas in Kelbajar and Lachin districts of Azerbaijan by the Armenian invading forces in 1991. Turkmenistan denies having any Kurds on its territory, while Syria denies citizenship to about one-third of its Kurdish inhabitants, declaring them to be alien squatters and not include them in its demographic censuses.

Kurdish demographics in AD 2012

(Figures are estimates)

	<u>State Total</u>	<u>Kurd No.</u>	<u>State %</u>	<u>% of Kurds</u>
TURKEY	74.7m	18.1m	24.2%	50.1%
IRAN	76.4m	7.87m	10.3%	21.8%
IRAQ	33.3m	7.16m	21.5%	19.8%
SYRIA	21.6m	1.92m	8.9%	5.5%
Other		~1m		2.8%

- ▶ Celkem: cca 30-35 milionů (možná i více, protože je problém s definicí, „kdo je Kurd“)

Kdo jsou Kurdové? I

▶ Mytologie:

- ▶ Zlý asyrský král Zahhak každý den krmil hady, kteří mu vyrůstali z ramen mozky dvou mladých mužů. Kovář Kaveh vždy zabil jen jednoho a druhý mozek byl ovčí. Přeživší mladí muži utekli do hor a zformovali armádu, která Zahhaka porazila.

- ▶ → fascinace horami, „tvrdí a lepší lidé“ ...

▶ Etymologie slova nejasná, Sumerové – Země Karda, 3. tis. př. n. l.?

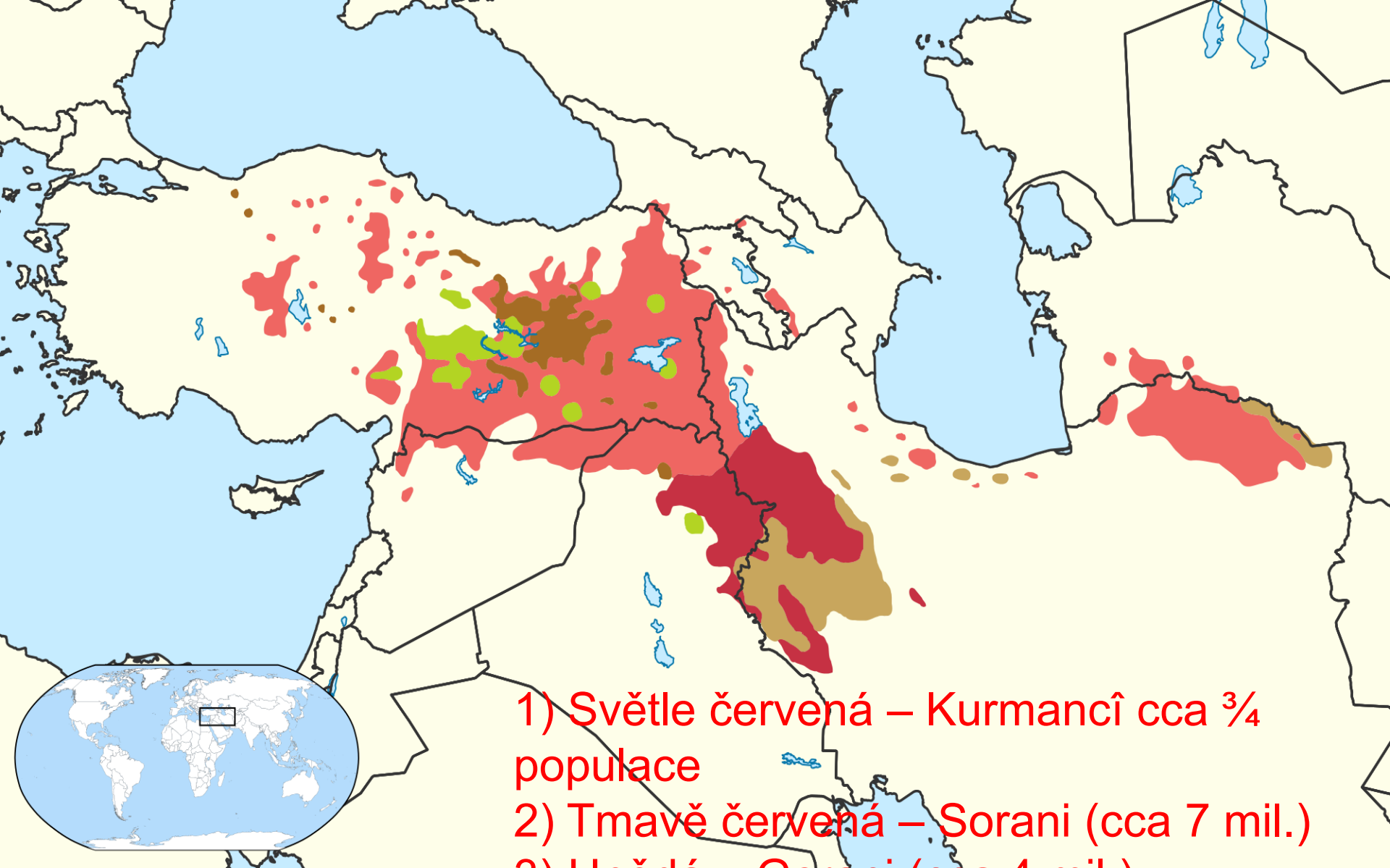
▶ Slovo Kurdistán prvně použili ve 12. stol. Seldžuci jako geografický termín

Kdo jsou Kurdové? II

- ▶ Zřejmě potomci jedné z vln indo-evr. kmenů stěhujících se na západ skrze Írán, cca 1500 př. n. l.
- ▶ Kurd = obecně jakýkoliv nomád žijící v Kurdistánu 😊, až od 19. stol. Kurd = příslušník kmene mluvící kurdsky
- ▶ Jazyk:
 - ▶ Indoevropská jazyková skupina-íránská větev (SZ), u některých dialektů JZ (vliv perštiny)
- ▶ Silně zakořeněná kmenová identita, nicméně kmeny nejsou homogenní...

- 1) Světle červená – Kurmancî cca $\frac{3}{4}$ populace
 - 2) Tmavě červená – Sorani (cca 7 mil.)
 - 3) Hnědá – Gorani (cca 4 mil.)
 - 4) Tmavě hnědá – Zazaki (1,5-4 mil.)
- Zelená – smíšené oblasti

Náboženství

- ▶ Většina sunnité (škola šafi'í)
 - ▶ Nicméně rozšířené praktiky lidového islámu (súfismu)
- ▶ Ší'ité (na území Íránu)
- ▶ Alevité (odnož ší'itského islámu s prvky súfismu)
- ▶ Ahl-i Haqq (synkretické náb.)
- ▶ Jezidé (synkretické náboženství s prvky mezopotámských tradičních náb.)

Pár poznámek o kurdské identitě

▶ Tribalismus

- ▶ Kmenové svazy, menší kmeny, inkorporace „ne-kurdských skupin“
- ▶ Pravý Kurd = bojovník a nomád, ale kromě toho velká skupina rolníků (rayaat) + městské populace

▶ Náboženství (sunnité, súfismus – různé tariqaty, Alevité, ší'ité, Ahl-i Haqq, Jezidi...)

- ▶ Jazyk – Kurmancî, Sorani, Gurani, Zazaki + dialekty
- ▶ Kdo je „Kurd“ se v čase mění, fluidní identita...

1) Osmanské období před rokem 1878 I

- ▶ *„Vzorec nominálního podřízení centrální vládě, ať už perské, arabské či turecké, společně s usilováním o co největší politickou nezávislost se stalo hlavním tématem kurdského politického života.“ (McDowall 2000: 21)*
- ▶ Stabilita v regionu cca od 16. století s ustálením hranice mezi Peršany a Osmany

1) Osmanské období před rokem 1878 II

- ▶ Kurdové jako žoldnéři, nástroj likvidace „neposlušných kmenů“
- ▶ Rozvoj emirátů umožněný také oslabením osmanské moci na zač. 19. století (Osmané fakticky ztratili Srbsko, Řecko, ekonomický úpadek)
- ▶ Do r. 1850 konec emirátů
- ▶ Centralizační snahy OŘ 1839-1876 za sultána Abdülmecida I., které začaly reformami Tanzimât v r. 1839, ukončily existence nezávislých kurdských emirátů

Kurdish Independent Kingdoms and Autonomous Principalities circa 1835:

BABAN - Independent kingdom or principality and its approximate domain

ARDALAN - Autonomous vassal principalities and khanates

Rewanduz - Capital

Arbil - A major populous city

— - International boundaries

— - Boundaries of autonomous principality

Víceměně nezávislé kurdské emiráty v r. 1835

2) 1878-1924

- ▶ Rebelie proti centralizačním snahám Osmanské říše – snaha vládnout místo panovat
- ▶ Eroze pozice kmenových vůdců po konci „doby emirátů“ po r. 1850 (ztratili prominentní pozici) a jejich místo zaujali šejkové (tj. primárně náboženští, nikoliv kmenoví lídři)
- ▶ Rebelie šejka Ubeydullaha v r. 1880
- ▶ Projekt kmenových jízdních oddílů Hamidiye z r. 1891 (ty se pak ochotně podíleli na genocidě Arménů v roce 1915, ale i předtím na pogromech)
 - ▶ Hamidiye měly být „projevem“ centralizace OŘ 😊

3) 1925-1961

- ▶ Paradox nového Turecka – demografická islamizace vs. sekularizace
- ▶ Kurdské kulturní výbory za WWI:
 - ▶ Şerif Paşa prezentoval nároky Kurdů v Sevres 1920 s podporou Britů: „lokální autonomie tam, kde kurdský element převládá“
- ▶ Rebelie šejka Sayída v r. 1925 – nikoli projev „nacionalismu“, ale primárně snaha zachovat nábožensko-kmenovou strukturu (centralizační snahy kemalistického Turecka)
- ▶ Další rebelie – Turecký stát podezřívavý vůči Kurdům a snaží se brojit proti tradiční struktuře (i skrze paradoxní politizaci sunnitské kurdské identity)

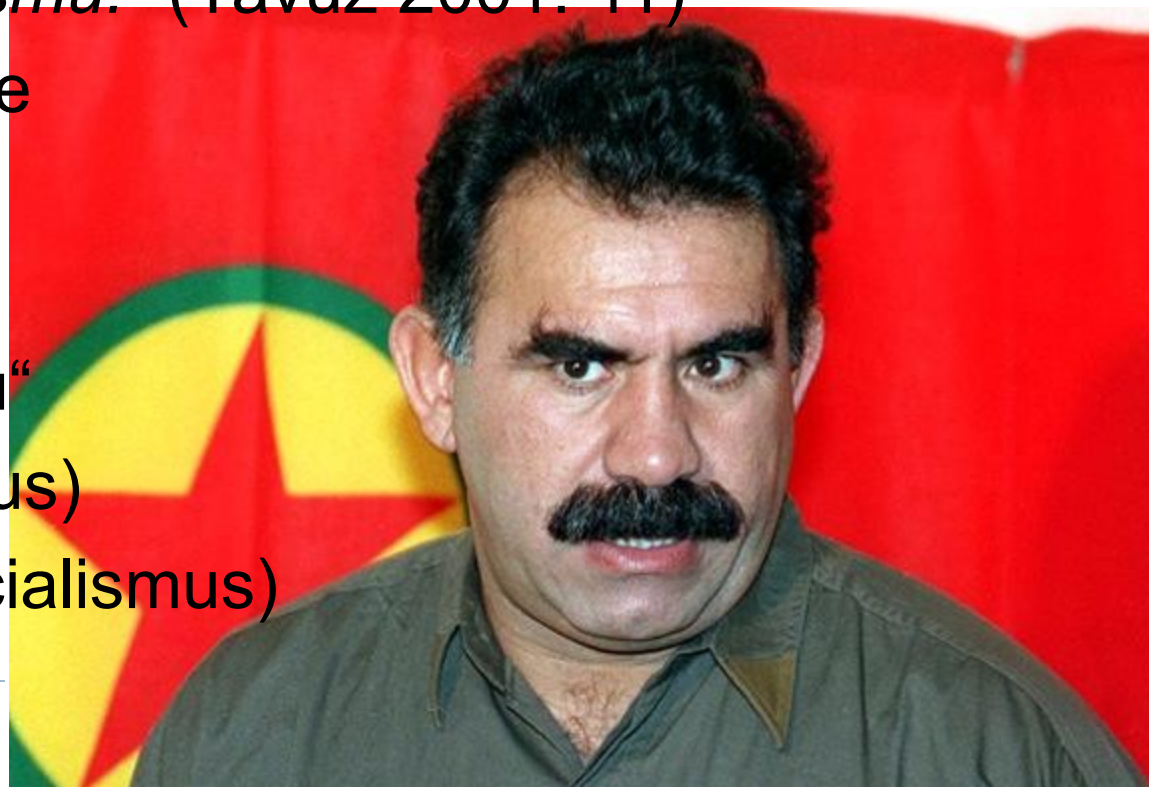
4) 1961-1983

- ▶ „Sekularizace kurdské otázky skrze socialismus“ (Yavuz 2001)
- ▶ Rozvoj krajní levice (liberální ústava 1961), divoká 70. léta, která nakonec skončila vojenským pučem v r. 1980 a pak tříletou vojenskou vládou
- ▶ Kurdskou identitu formují spíše intelektuálové než kmenoví a náboženští vůdci
- ▶ Mix marxismu a kurdského nacionalismu
 - ▶ Argumentace skrze ekonomickou nerovnost mezi V a Z země

5) 1984 a dále

- ▶ 1978 založení PKK (jedna z mnoha levicových skupin)
- ▶ „(...) byla to PKK, která ukončila vzájemný vztah mezi islámem, kmenem a nacionalismem ve prospěch nacionalismu.“ (Yavuz 2001: 11)
- ▶ Urbanizace, migrace (a přesídlování), nárůst vzdělanosti
- ▶ PKK nabízí „identitu“ (kurdský nacionalismus) a „spravedlnost“ (socialismus)

Základní údaje o PKK

- ▶ *„PKK se nepodařilo vygenerovat lidovou podporu mezi mnoha Kurdy, ale politizovala jejich vědomí.“* (Yavuz 2001: 12-13).
- ▶ Založena v roce 1978 levicovými studenty z Ankary jako marxistická organizace s ambicí vytvořit jednotný kurdský stát
- ▶ Lídr Abdullah Öcalan
- ▶ 1984 zahajuje ozbrojenou kampaň

Ideová základna PKK

- ▶ Marxismus + kurdský nacionalismus
- ▶ Likvidace tradiční kmenové (a náboženské) struktury kurdské společnosti
 - ▶ Osobní preference Abdullaha Öcalana
- ▶ Snaha delegitimizovat tureckou státní ideologii jakožto konstrukt

Role PKK při formování kurdského nacionalismu I

- ▶ Snaha vytvořit „společnou kurdskou identitu“, nadstavbu, která eliminuje tradiční kmenovou a náboženskou strukturu
- ▶ Mnoho sympatizantů mezi intelektuály, migranty do měst – nabízí možnost „někam patřit“
- ▶ Mnoho sympatizantů mezi vykořeněnou diasporou (často se při odchodu ze země necítili jako Kurdové a kurdsky se naučili až v cizině)

Role PKK při formování kurdského nacionalismu II

- ▶ Politizace kurdské společnosti, nicméně PKK se nepodařilo získat podporu mezi všemi segmenty kurdské společnosti
- ▶ Ostré vymezování vůči náboženství (sunnitům) i ve světle turecké snahy prosazovat společnou (sunnitskou) identitu mezi Kurdy a Turky

Komplexní identita – případová studie provincie Tunceli (Dersim)

- ▶ Místo, kde proběhla poslední velká rebelie 1937-1938 pod vedením šejka Sayída Rizi
 - ▶ Rebelie tvrdě potlačena, etnické čištění...
 - ▶ Symbol pro kurdské nacionalisty
- ▶ Většina obyvatel hovoří jazykem Zazaki, vyznáním jsou Alevité a turecký stát je podporuje (80. léta)
- ▶ PKK tam nemá výraznou podporu, ač se snažila
- ▶ Sami obyvatelé se často vidí na prvním místě jako Alevité pak jako Zaza a nakonec jako Kurdové

Shrnutí

- ▶ „Kurdský nacionalismus se rozvinul ve 20. století jako nestátní etnická reakce proti represivnímu „oficiálnímu státnímu nacionalismus“ Turecka, Iráku, Íránu a Sýrie.“ (Günter 2007: 15)
- ▶ Komplexní a fluidní identita:
 - ▶ Kmenová příslušnost
 - ▶ Náboženství
 - ▶ Jazyk

PKK's Protracted War (1984-1999)

- ▶ Idea of protracted popular revolutionary war (in classic Mao Tse-tung's sense)
- ▶ PKK fiercely fought all opposition groups among Kurds
- ▶ First armed attacks on 15. 8. 1984 in Hakkari and Siirt
- ▶ **Context of the Cold War:**
 - ▶ Inspiration by other „revolutionary wars“
 - ▶ Direct support (e. g. camps in Beka'a Valley, Soviet support)
- ▶ Abdullah Öcalan's organization was expelled from Syria in 1998 and Öcalan was captured in Kenya in 1999 (he is currently serving life prison sentence but still has considerable influence over organization)

Trial with Abdullah Öcalan in 1999 – a still God-like figure in the Kurdish movement

Wild 90s in the Southeast of Turkey

- ▶ Military-focused heavy-handed counterinsurgency strategy of Turkish state (1984-1999)
- ▶ 1987-2002 OHAL (state of emergency, de facto „military rule“ in the SE under the reign of „supergovernor“):
 - ▶ Cca 3000 displaced villages (cca 3 million displaced)
 - ▶ Since 1985 – Village Guard System of „loyal tribal militias“ paid by the state
 - ▶ 91-94 more than 1000 deaths a year
 - ▶ Extrajudicial killings and „dissapearances“ in 90s (estimates go up to 1000 executed in 1991-2001 – source: Human Rights Association of Turkey)
 - ▶ 1984-1999 in total around 3000 deaths
- ▶ Turkish (Kurdish) Hizbullah as a Proxy to counter PKK

OHAL (orange are „neighbouring provinces“ added to the regime in 1994)

Casualties in the PKK-Turkish Conflict (1984-1999)

- ▶ Usually given number is **more than 30 thousand** deaths since 1984 to capture Öcalan and declared cease-fire in 1999
- ▶ Highest intensity of conflict 1992-95 with way over 1000 deaths a year

Renewed Insurgency (2004 onwards)

- ▶ 1999-04 unilateral ceasefire (by 1999, est. 30 thousand deaths)
 - ▶ 2004 – renewed insurgency with several declared cease-fires, last one declared in March 2013, ended July/August 2015
 - ▶ **2005 – nominal change of goals:**
 - ▶ abandoning idea of national Kurdish state, instead „democratic republic, democratic autonomy, and democratic confederalism“ within existing boundaries
 - ▶ more or less making de facto state-units (cantons as we see them in Kurdish areas Syria nowadays) with parallel governance structures within existing states controlled by the PKK
-

PKK in 2000s: Continuity through Breaks?

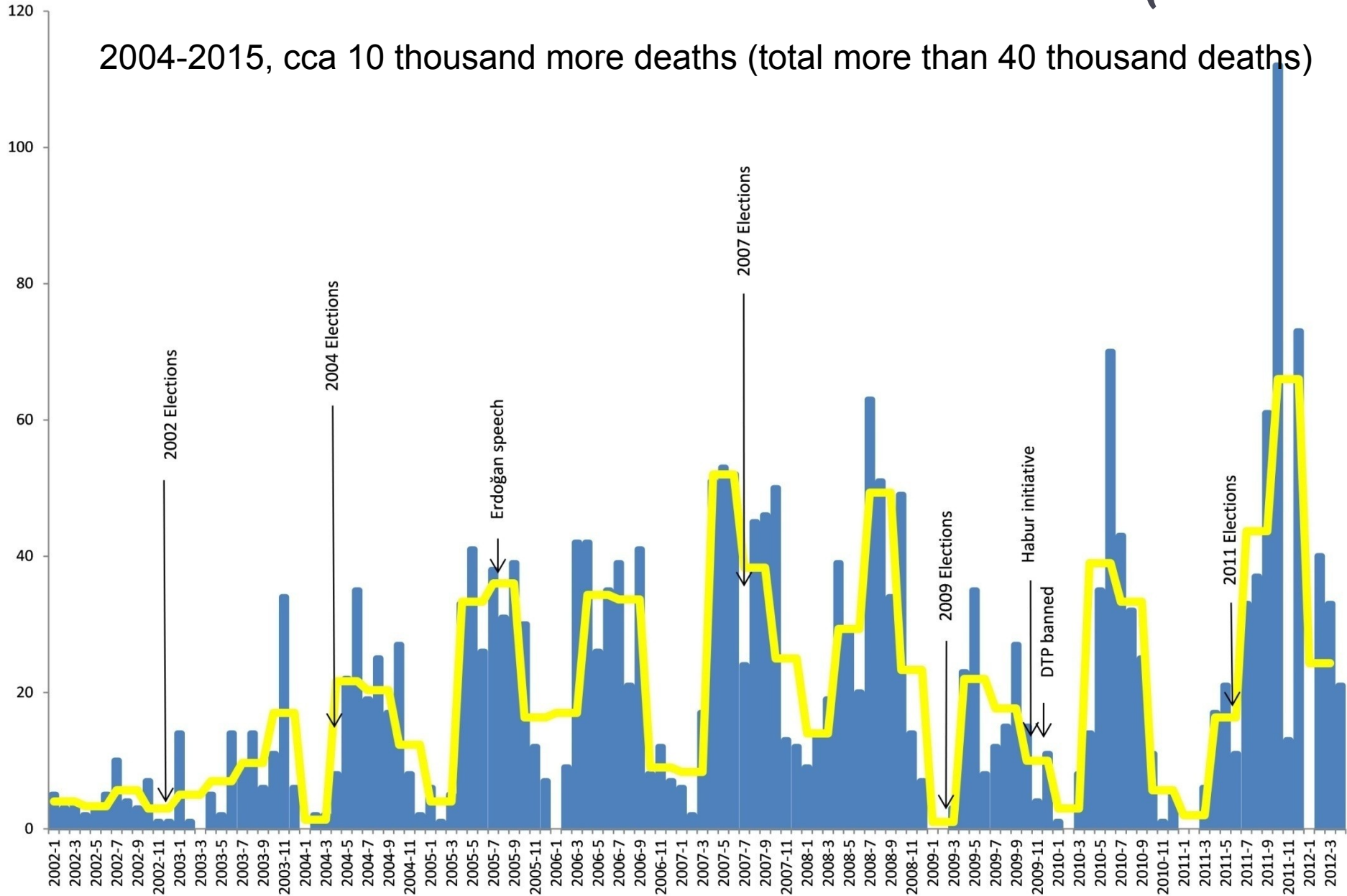
(based on Akkaya – Jongerden 2011)

- ▶ **Shock and retreat (1999), Impasse and Reconstruction (2000-04), Back on the Stage (2005-)**
 - ▶ **March 2013 – PKK declares cease-fire, stalled negotiations between PKK and government, renewed insurgency with an „urban accent“ since August 2015, hot summer of 2015 brought hundreds of deaths**
 - ▶ PKK abandoned idea of a „*united socialist Kurdistan*“, now they want local self-governance, or „*democratic confederalism*“ within existing borders (effectively, it means creating de facto states, parallel governance structures, e. g. now „cantons“ in Syria)
 - ▶ Akkaya – Jongerden (2011: 43):
 - ▶ „(...) *PKK has neither abandoned the idea of a united Kurdistan nor its efforts to accomplish radical political change in Turkey, but is trying to accomplish these in a new way.*“
-

Casualties of the PKK-Turkish State Conflict (2002-12)

2004-2015, cca 10 thousand more deaths (total more than 40 thousand deaths)

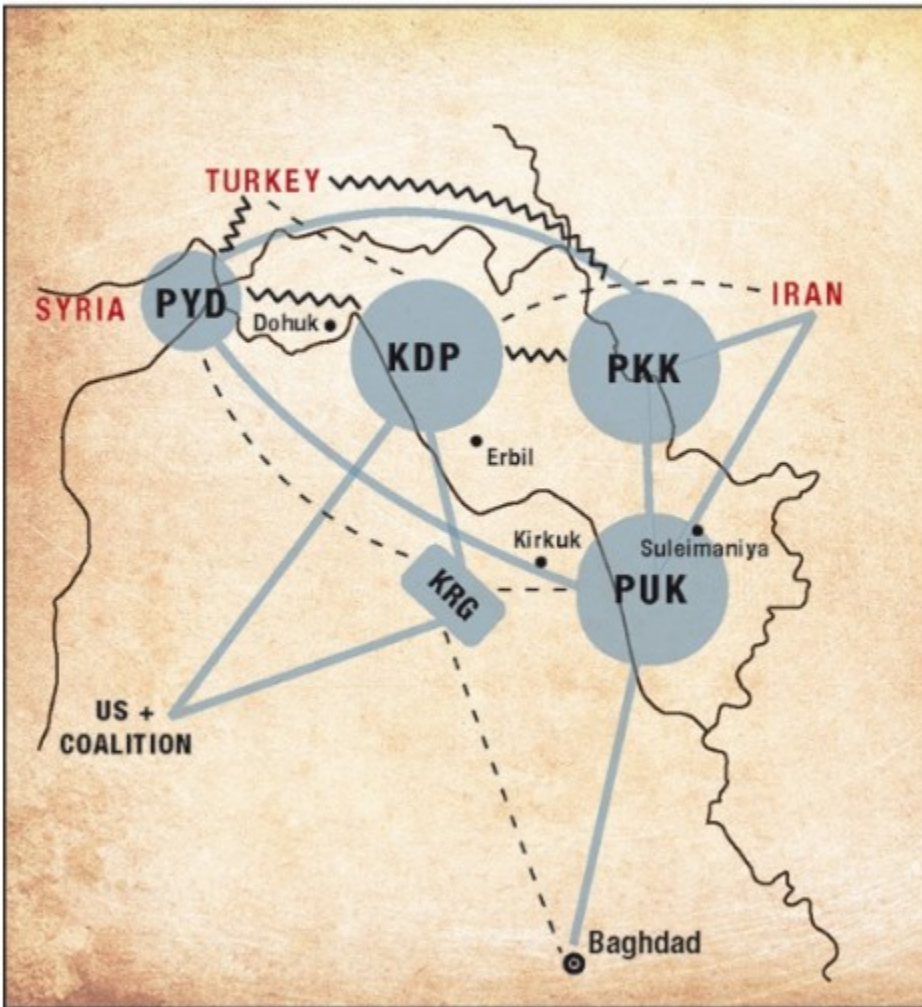

Tezcür 2014 (KIVE Dataset)

— Total Fatalities — 3 Months Average

PKK in Regional Constellation (2015)

3. Kurdish political scene after IS (2015)

Děkuji za pozornost!

Vybrané zdroje

- ▶ Yavuz, M. H. (2001): Five stages of the construction of Kurdish nationalism in Turkey. *Nationalism and Ethnic Politics*, Vol. 7, No. 3, pp. 1-24.
- ▶ Bruinessen, M. v. (2002): „Kurds, states and tribes.“ In: Jabar, F. A. - Dawod, H. (eds.): *Tribes and power: nationalism and ethnicity in the Middle East*. London: Saqi, pp. 165-183.
- ▶ International Crisis Group (2015): *Arming Iraq's Kurds: Fighting IS, Inviting Conflict* . Middle East No. 158, May 2015, [http://www.crisisgroup.org/~media/Files/Middle%20East%20North%20Africa/Iraq%20Syria%20Lebanon/Iraq/158-arming-iraq-s-kurds-fighting-is-inviting-conflict.pdf](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/Middle%20East%20North%20Africa/Iraq%20Syria%20Lebanon/Iraq/158-arming-iraq-s-kurds-fighting-is-inviting-conflict.pdf)
- ▶ Bruinessen, M. v. (1994): *Kurdish Nationalism and Competing Ethnic Loyalties*. Original English version of: "Nationalisme kurde et ethnicités intra-kurdes", *Peuples Méditerranéens* no. 68-69 (1994), 11-37.
- ▶ Bruinessen, M. v. (1992): *Agha, Shaikh and State. The Social and Political Structures of Kurdistan*. London and New Jersey: Zed Books.
- ▶ Özcan, A. K. (2006): *Turkey's Kurds. A theoretical analysis of the PKK and Abdullah Öcalan*. London and New York: Routledge.
- ▶ Gunter, M. (2007): „The Modern Origins of Kurdish Nationalism.“ In: Ahmed, M. A. - Gunter, M. (eds.) *The Evolution of Kurdish Nationalism*, Costa Mesa, CA, Mazda Publishers, pp. 2-17.
- ▶ Marcus, A. (2007): *Blood and Belief: The PKK and the Kurdish Fight for Independence*. New York: New York University Press.
- ▶ McDowall, D. (2000): *A Modern History of the Kurds*. London: I. B. Tauris.
- ▶ Akkaya, A. H. - Jongerden, J. (2011): "The PKK in the 2000s: Continuity through breaks?." In: Casier, M. - Jongerden, J. (eds.): *Nationalisms and politics in Turkey: Political Islam, Kemalism and the Kurdish Issue*. New York: Routledge, pp. 143-162.
- ▶ Bengio, O. (2012): *The Kurds of Iraq. Building State within a State*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- ▶ Tejel, J. (2009): *Syria's Kurds. History, Politics and Society*. London and New York: Routledge.
- ▶ Yildiz, K. – Taysi, T. B. (2007): *The Kurds in Iran. The Past, Present and Future*. London and Ann Harbor: Pluto Press.